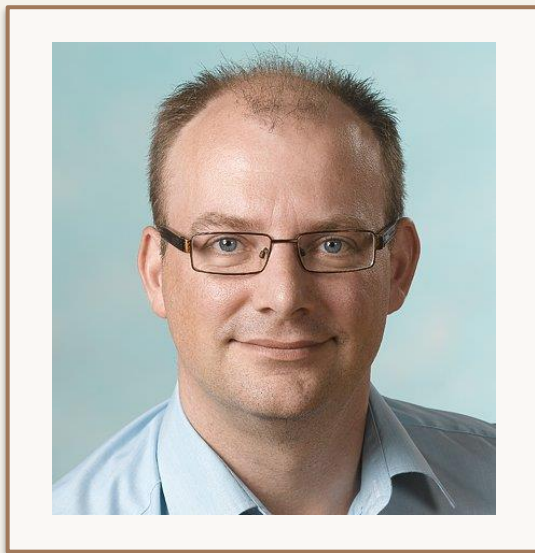

Sent anvendte lapidarstempler

Hvordan indsamlede data afslører postvæsnets dagligdag!

Velkommen til foredraget

Emnet: Sent anvendte lapidarstempler

Et studie baseret på 25 års arbejde

Fokus på praksis, metode og konkrete fund

Hvordan det hele startede

Motivation & Oprindelse

Personlig fascination: Et enkelt mærke i Viby

Frimærkeklub omkring år 2000

Spørgsmål: Hvorfor bruges et lapidarstempel så sent?

Fra nysgerrighed til systematisk projekt over 25 år

Postkontoret fokus på praksis frem for kun at følge reglerne

Dette blev til et større arbejde end oprindeligt forventet

Hvorfor brotype stempler?

Det fysiske stempel fortæller historien

Det fysiske stempel fra Mørke 1879

Lapidarstemplernes konstruktion:

Daglig, manuel omstilling af dato = mekanisk besværlighed

Begrænset information: bynavn, dato og nederste tekst

Tidskrævende proces, især med stigende postmængder

Dette var grunden til, at man søgte efter en mere effektiv løsning

Stemplet kan besigtiges efter foredraget

Overgangen til brotyper

En mere effektiv løsning

Type	LAP IIIb	Inskription	HORSENS - TØRRING					
REK		OMD	S	X	k84	Tidligste	Seneste	
BES	14.8.1891	KAS			B	k86	12.4.1894	15.8.1907
GRA	24.8.	IND			V	k42		
LEV	25.8.1891	OPH			R	k92		
TIL	1.12.1891	NED			G	Mus		
Omdannet fra/til						Tildeling	1	
1-4 TOG								
GRA								
Type	BRO Ie	Inskription	HORSENS - TØRRING					
REK		OMD	S	X	k84	Tidligste	Seneste	
BES		KAS			B	k86	19.1.1906	22.4.1927
GRA	12.10.1904	IND			V	k42		
LEV		OPH	15.5.1929		R	k92		
TIL		NED			G	Mus		
Omdannet fra/til						Tildeling	2	
GRA								
Type	BRO IIe-1	Inskription	HORSENS - TØRRING					
REK		OMD	S	X	k84	Tidligste	Seneste	
BES	31.10.1912	KAS			B	k86	20.2.1913	23.12.1928
GRA	6.12.1912	IND			V	k42		
LEV	7.11.1912	OPH	15.5.1929		R	k92		
TIL		NED			G	Mus		
Omdannet fra/til						Tildeling	3	
GRA								

Introduktion af rullesystemet (brotype IA)

Fordele ved brotyper: Hurtig dato omstilling, mere rationel postbehandling

De første danske byer: Kolding, Svendborg, København. Tidspunkt: medio januar 1891

Seneste graverede lapidarstempel Horsens-Tørring 24.08.1891. Brevet til venstre er stp. 23.10.1912

Systemskiftet var ikke øjeblikkeligt – nogle steder fortsatte man meget længere med brugen.

Definition: 'Sent anvendt'

En nødvendig afgrænsning

Definition: Alle lapidarstempler brugt efter 1. november 1904. (min tidligste 12.11.04)

Hvorfor denne dato? Det første danske kongemærke

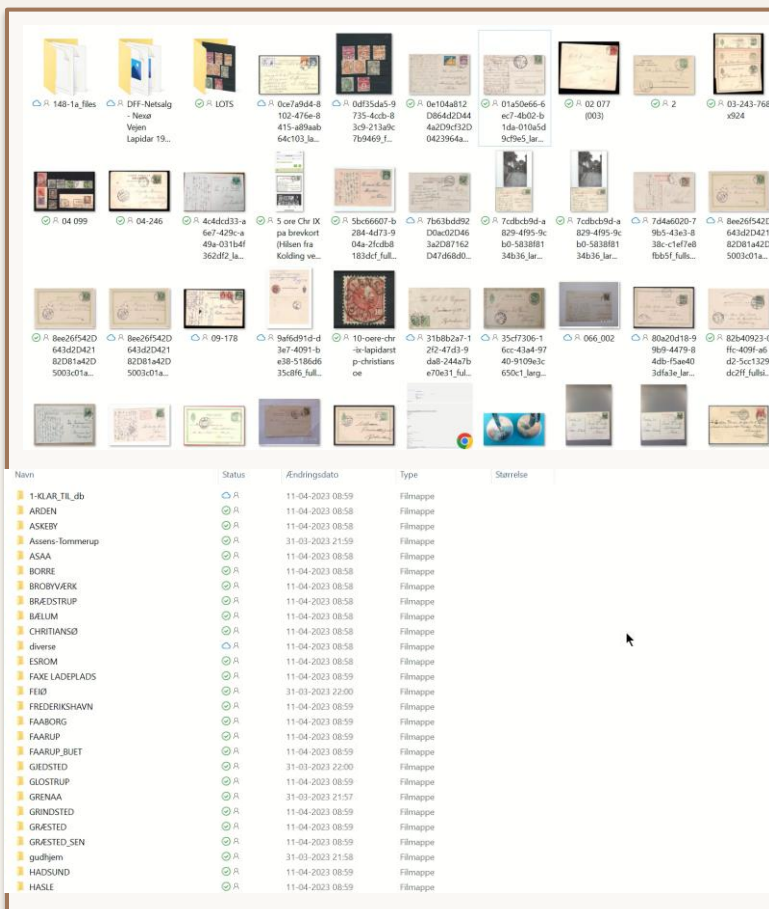
Metodisk nødvendighed: Eliminere usikkerhed om tryk og periode

Vigtig skelnen: Ikke 'efteranvendt', men 'sent anvendt' i legitim kontekst

Eksempel: Christiansø brugte lapidarstempel som eneste stempel ind til 1918

Datagrundlaget: 25 års arbejde

Fra anekdoter til empiri i stor skala

Systematisk indsamling siden cirka år 2000

Database med cirka 3000 dokumenterede objekter

Kilder: Egen samling, auktioner, udstillinger

Både mærker og forsendelser

Krav: Kun billedokumentation accepteres

Dette sikrer metodisk stringens

Dataene viser mønstre, som enkelt-eksempler ikke vil kunne afsløre

Hovedtese

Praksis trumfer (ofte) regler

Brugen var ikke statisk eller strengt dikteret af forordninger

Den var: Menneskelig, Lokal, Praksisbaseret

Lokale forhold og ressourcer var afgørende

Nogle steder modtog man et brotype stemplet, men fortsatte med at anvende lapidar stemplet

Ikke regelbryderi, men praktisk tilpasning

Dette viser, at posthistorien handler om mennesker, ikke blot systemer

De 7 Brugssituationer

Mønstre i brugen – Del 1

Type	LAP Ib	Inskription	LÆSO	S	X	k84	Tidligste	Seneste
REK		OMD		S	X	k84		
BES	3.11.1886	KAS		B		k86 X	21.12.1886	1.8.1907
GRA		IND		V		k42		
LEV	16.11.1886	OPH		R		k92		
TIL		NED		G		Mus		
Omdannet fra/til							Tildeling	2

Type	BRO Ia-1	Inskription	NORRE-SUNDBY***	S	X	k84	Tidligste	Seneste
REK		OMD		S	X	k84		
BES	23.6.1899	KAS		B		k86	1.10.1899	1.3.1907
GRA		IND		V		k42		
LEV		OPH		R		k92		
TIL		NED		G		Mus		
Omdannet fra/til							BRO Ia-2	Tildeling

Type	BRO Ia-2	Inskription	NORRE-SUNDBY***	S	X	k84	Tidligste	Seneste
REK		OMD		S	X	k84		
BES		KAS		B		k86	16.7.1907	9.7.1912
GRA	3.6.1909	IND		V		k42	11.5.1914	
LEV		OPH		R		k92	21.3.1920	28.10.1921
TIL		NED		G		Mus		
Omdannet fra/til							BRO Ia-1	Tildeling
repareret 24.1. - 30.1.1911								

Type	LAP IIb	Inskription	MUNDELSTRUP	S	X	k84	Tidligste	Seneste
REK		OMD		S	X	k84		
BES	26.11.1886	KAS		B		k86	28.9.1887	5.1.1895
GRA	22.12.	IND		V		k42		
LEV	21.12.1886	OPH		R		k92		
TIL	1.9.1887	NED		G		Mus X		
Omdannet fra/til							Tildeling	1
1 - 4 POST, kendes anvendt 24.12. (karavel bogtryk)								

Syv forskellige brugssituationer identificeret gennem systematisk analyse

1. Normal fortsættelse: Steder uden brotype fortsatte med lapidar

2. Reservebrug: Sporadisk eller interval-brug når hovedstempel var i brug

3. Juletravlhed: Brugt under særlig travl periode

Hver situation fortæller noget om lokale forhold

Dette viser, at brugen var rationel, ikke tilfældig

De 7 Brugssituationer

Mønstre i brugen – Del 2

Type	LAP IIb-5	Inskription	KJOBENHAVN B.				
REK		OMD	S	X	k84	Tidligste	Seneste
BES		KAS	B		k86	18.1.1904	27.7.1905
GRA		IND	V		k42		
LEV		OPH	R		k92		
TIL	1.5.1900	NED	G		Mus		
Omdannet fra/til	LAP IIb-1			Tildeling			2a

Type	LAP IVb-5	Inskription	AALBORG				
REK		OMD	S	X	k84	Tidligste	Seneste
BES	28.4.1890	KAS	B		k86	16.3.1904	19.4.1906
GRA		IND	V		k42		
LEV	13.5.1890	OPH	R		k92		
TIL		NED	G		Mus		
Omdannet fra/til	LAP IVb-1	LAP VIIb		Tildeling			12a

4. Afdelingsbrug: Specifik afdeling brugte lapidar, andre brugte brotype

5. Avisporto: Brugt specifikt til avisstempler

6. Filatelistisk anvendelse: Bevidst brug af filatelister

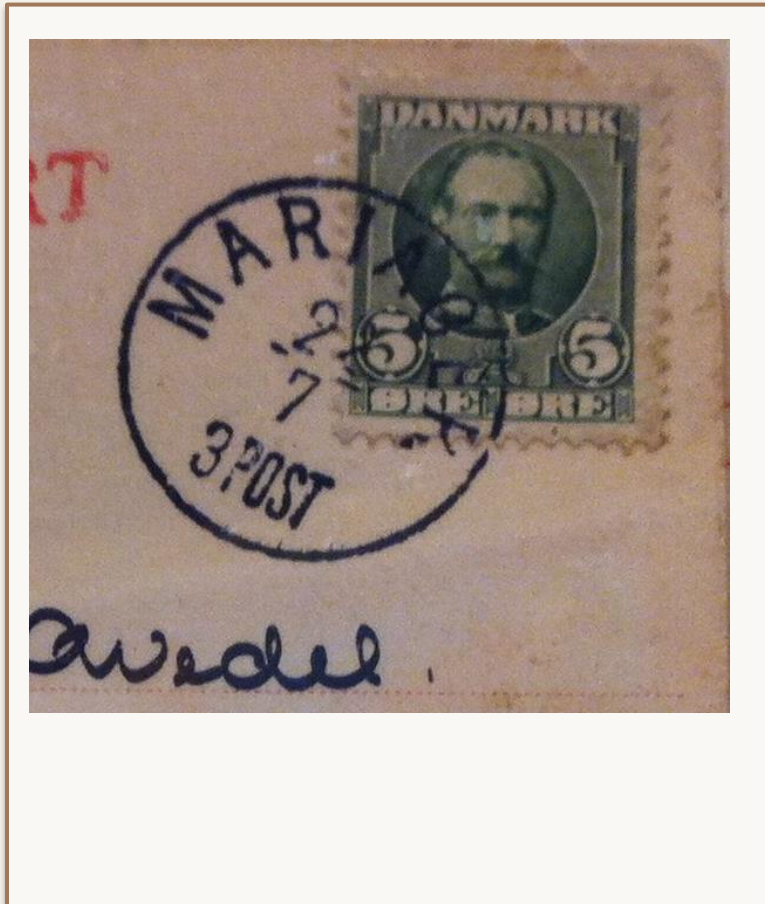
Hver situation viser forskellige aspekter af postpraksis

Nogle var organisatoriske, nogle var menneskelige

De 7 Brugssituationer

Mønstre i brugen – Del 3

7. Uvist grund: Ærlighed om usikkerhed

Jeg udelader ikke data, der ikke passer

Disse syv situationer viser kompleksiteten i praksis

Ingen situation er mere 'rigtig' end anden

Alle viser lokale, menneskelige beslutninger

Livscyklus-modellen

Et stempels liv – Aalborg som eksempel (Del 1)

Det samme stempel kan skifte funktion over tid

Aalborg-stemplet som eksempel på livscyklus

Fase 1: Primært stempel for byen

Stemplet blev ikke kasseret, men omfunktionaliseret

Dette viser dynamikken i postpraksis

Livscyklus-modellen

Et stempels liv – Aalborg som eksempel (Del 2)

10+ ankomststempler

Fase 2: Bliver brugt til ankomststempel typisk postkort

Bruges i en periode til at ankomsstemple postkort

Rationel løsning: Stemplet bevares som backup

Viser praktisk tænkning

Livscyklus-modellen

Et stempels liv – Aalborg som eksempel (Del 3)

Fase 3: Bruges af en specifik afdeling

Samme stempel, helt anden funktion

Viser menneskelig og organisatorisk tilpasning

Stempler var værktøjer, ikke blot tekniske objekter

Posthistorien handler om pragmatisme

Usikkerhed som styrke

Hvad de 'manglende' data fortæller os

Og så dukker den her op!!!

Uens datamængder er ikke en svaghed

Viser hvor brugen var koncentreret

Viser hvor brugen var sjælden

Begge dele er vigtig information

Bruger usikkerhed til at nuancere teser

Ikke til at tvinge data ind i mønstre

Christiansø

Det seneste kendte normalt anvendte lapidarstempel

Type	LAP Ia-2	Inskription	CHRISTIANSØ			
REK		OMD	S	X	k84	
BES	7.6.1895	KAS	B		k86	20.11.1898
GRA	25.6.	IND	V		k42	
LEV	25.6.1895	OPH	R		k92	
TIL		NED	G		Mus	X
Omdannet fra/til		LAP Ia-1	Tildeling			1a

Type	BRO IIIb	Inskription	CHRISTIANSØ***			
REK		OMD	S	X	k84	
BES		KAS	B		k86	21.1.1918
GRA	22.12.1917	IND	V		k42	
LEV		OPH	R		k92	
TIL		NED	G		Mus	X
Omdannet fra/til			Tildeling			3

Christiansø: Det seneste kendte normalt anvendte lapidarstempel

Brugt helt op til omkring 1918

Lille, isoleret ø – lokale forhold gjorde forskellen

Viser utrolig variation i praksis

Systemskiftet var gradvis, ikke pludseligt

Variation fra sted til sted

Opsamlende pointer

Hvad har vi lært?

Metodisk stringens og klar definition er afgørende

En stor database afslører mønstre

Enkelteksempler kan ikke vise det samme

Lokale forhold og menneskelig adfærd er nøglen

Praksis er vigtigere end regler

Historien bliver mere interessant når man ser på praksis

Vejen frem

Afslutning & Perspektiv

Stempler er spor efter mennesker

Bag hver stempel står praktiske valg

Området er stadig levende og åbent

Opfordring: Kig i jeres samlinger!

Struktur og tålmodighed giver ny viden

Der er stadig meget at opdage

Vil i se nye objekter til samlingen?

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

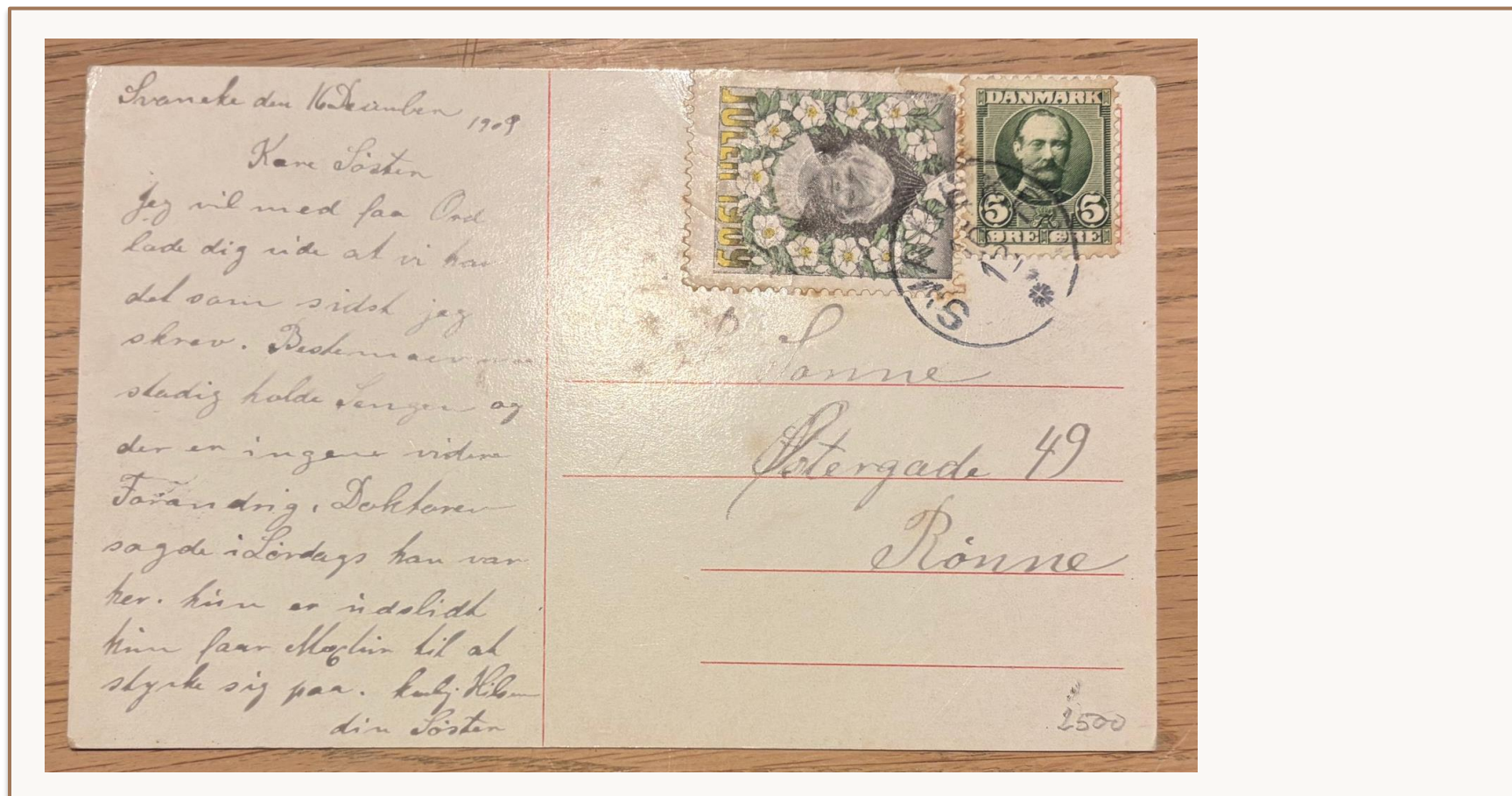
Nye objekter

Savle

Nye objekter

Savle

Tak for i dag

Slut!

Tak for i dag

Lapidarstemplet fra Mørke kan nu besigtiges

